

при заселенні таких територій [18]. Найбільш чутливими виявляються птахи, які зменшують чисельність, змінюють видовий склад завдяки зростанню частки синантропних пластичних видів і скороченню вузькоспеціалізованих [9, 10]. Птахи різних екологічних груп неоднозначно реагують на процеси трансформації [6, 19, 31]. По-різному сприймають токсичне навантаження види, що мешкають на одній території [2].

Перспективним для подальших досліджень є визначення індикаторних видів [4, 6, 14, 18] та комплексу гніздових і трофічних адаптацій птахів до успішного існування у новому для них трансформованому середовищі [17]. Очевидно, що розподілити всіх птахів антропогенного ландшафту за “видовим” складом некоректно, оскільки у межах одного виду може траплятись як синантропна, так і природна популяція. Так, за урбанізації дрозда чорного у Європі склалася “міська популяція”, що відрізняється поведінковими та екологічними характеристиками, які зберігаються у пташенят, наприклад, у разі переселення до Києва [5]. Синантропними стають не всі види авіфауни змінених ландшафтів, а лише її незначна частина. Освоєння птахами трансформованого середовища потребує нового типу адаптації. Вважається, що однією з найважливіших умов є преадаптація – екологічний механізм еволюційного процесу [16]. Аналіз фактичного матеріалу демонструє властивість живих організмів розвивати особливості, внаслідок яких під контролем природного добору формуються якісно нові пристосування до розмноження, міграцій тощо. Проте до антропогенного ландшафту пристосовуються види, які мають певний адаптивний резерв або широку норму реакції [12].

Під час порівняння авіфауни антропогенних територій Західної та Східної Європи спостерігається схожість видового складу, але у цьому разі популяції птахів перебувають на різних стадіях синантропізації. Як зазначає С.С. Шварц [32], адаптація певного типу виникає в умовах, коли вона сприяє процвітанню виду. Удосконалення такої адаптації дає змогу проникнути в середовище, у якому вона стане обов’язковою умовою існування. Більшість типових синантропних птахів відрізняються значними можливостями у живленні та характері гніздування. Так, горобець хатній споживає корми рослинного і тваринного походження та гніздиться в різноманітних укриттях – від ніш у скелях до дупел дерев, що забезпечує йому широку адаптивну можливість у процесі освоєння антропогенних ландшафтів. Аналіз цього складного явища становить значний інтерес для розуміння механізмів еволюції орнітофауни антропогенних ландшафтів. В одному середовищі шляхи пристосування різних видів неоднакові. Це видно за термінами освоєння антропогенного середовища, механізмами входження в трансформовані біотопи, характером використання кормових і гніздових ресурсів, тобто аналіз матеріалу з адаптації птахів до антропогенного ландшафту показав суперечливість даних, що дає підстави до розгляду вищезазначених питань на прикладі дендрофільних птахів ряду горобцеподібні, які є фоновими видами більшості лісових біоценозів.

Мета дослідження – виявити еколого-фауністичні особливості дендрофільних горобцеподібних птахів у репродуктивний період в умовах трансформованих лісових територій для охорони та раціонального їх використання. Це передбачало аналіз видового складу, відносної чисельності й охоронного статусу птахів у лісових біоценозах; виявлення основних екологічних закономірностей розміщення гнізд модельних видів дендрофільних птахів і успішності їх розмноження.

